

Zvrstnost in besedilne vrste slovenskega jezika

Z jezikom ljudje izmenjujemo in posredujemo informacije, misli, zato je jezik **sredstvo sporazumevanja**. Če pri tem uporabljamo podobne glasove in črke, ki jih kombiniramo v podobne besede, stavke in povedi ter tvorimo besedila, ki jih ljudje v okolici razumejo, se sporazumevamo v istem jeziku.

Kadar isti jezik uporablja, torej govori, piše, bere, se posluša in drug drugega razume, skupina uporabnikov na bolj ali manj strnjenem območju, je taka skupina uporabnikov **jezikovna skupnost**. Pripadniki iste jezikovne skupnosti se prek skupnega jezika med seboj prepoznavamo in kot pripadnike določene jezikovne skupnosti nas prepoznavajo pripadniki drugih jezikovnih skupnosti. Zato je jezik tudi **sredstvo identifikacije**.

Uporabniki slovenskega jezika se sporazumevamo v slovenskem jeziku ter se pri tem prepoznavamo in smo prepoznani kot njegovi uporabniki.

Slovenski jezik uporabljamo na ozemlju slovenske države ter v sosednjih državah in po svetu, kjer živijo pripadniki slovenske jezikovne skupnosti.

Slovenski jezik **govorimo** in **pišemo**, poznamo pa tudi **slovenski znakovni jezik**.

Sporazumevamo se:

- z različnimi **ljudmi**, npr. **z ožjimi družinskimi člani, znanci, neznanci**, ki nastopajo v različnih **družbenih vlogah** (oz. različnih medosebnih razmerjih), npr. **kot starš ali učitelj, kot prijateljica ali nadrejena, kot uradnik za poštnim okencem ali prodajalec** ipd.,
- v različnih okoljih in **okolščinah**, npr. **doma, v šoli, pri zdravniku, v trgovini, v domačem kraju**.
- z različnimi **nameni**, npr. **zgolj nekaj povedati in posredovati informacijo, prepričati, navdušiti, izobraziti, vzgajati, uživati ob slišnem, prebranem**,
- na različnih **področjih** javnega in zasebnega življenja, npr. **pri dnevnih opravilih ali v prostem času, v šolstvu in izobraževanju, medijih, javni upravi, politiki, kulturi** ipd.

Pri sporazumevanju uporabljamo različne **jezikovne zvrsti**, pri čemer pa ob različnih priložnostih tvorimo različne vrste besedil (**besedilne vrste**).

S svojimi jezikovnimi izbirami skušamo zadostiti načelu »Prava beseda v pravem trenutku« ter tako ob prilagajanju spreminjajočim se sporazumevalnim okolščinam in različnim družbenim vlogam posegamo po različnih jezikovnih zvrsteh oz. njihovih prvinah ter tvorimo različne vrste besedil.

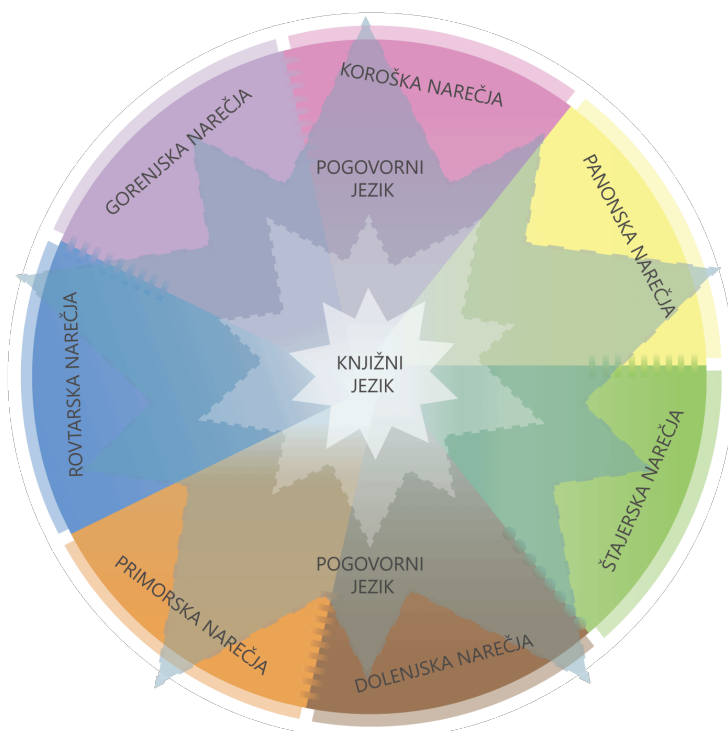
Največje mojstrstvo slehernega uporabnika slovenskega jezika je spontano in samozavestno tvorjenje besedil in preklapljanje iz ene zvrsti v drugo, za kar pa je treba vedeti, KDO KAJ KOMU KJE KDAJ ZAKAJ in KAKO sporoča.

1 Jezikovne zvrsti

V slovenskem jeziku razlikujemo naslednje jezikovne zvrsti: **knjižni jezik**, **pogovorni jezik** in **narečja**.

Raba jezikovnih zvrsti je vedno umeščena v konkreten **čas**, npr. **slovenščina iz prve polovice 20. stoletja** je drugačna od **današnje slovenščine**, in **prostor**, npr. **podoba pogovornega jezika** in **narečij** se razlikuje po območjih, najbolj **prostorsko neodvisen** je knjižni jezik, a tudi **rabo slednjega** lahko zaznamujejo krajevne prvine, razlikuje se **od posameznika do posameznika**, npr. jezikovni uporabniki razpolagamo z zelo različnimi jezikovnimi repertoarji, ki jih oblikujejo naša jezikovna znanja, izkušnje, jezikovna prepričanja in stališča, hkrati pa svoje jezikovne izbire prilagajamo **konkretnim sporazumevalnim okoliščinam**, npr. **prijateljski pogovor ob kavi**, **obisk pri zdravniku ali opravljanje izpita v šoli**, zlasti **družbenim vlogam**, ki jih v nekem trenutku opravljamo, in sicer glede na stopnjo formalnosti, npr. **enkrat v vlogi prijateljice**, **drugič strokovnjakinje** in **poznavalke področja**, **tretjič izpraševalke** in **ocenjevalke znanja**.

Družbene vloge, v katerih uporabniki slovenskega jezika nastopamo, so lahko **formalne**, npr. **kot učenec**, **predsednica šolske skupnosti**, **uradna oseba** ipd., ter **manj formalne in neformalne**, npr. **kot članica astronomskega krožka**, **sošolec**, **prijateljica**, ipd. **Formalne** vloge so določene s širšim družbenim soglasjem, navadno so uradno opredeljene z vnaprej določenimi pravicami in dolžnostmi, tudi protokolom, **neformalne** vloge pa so neuradne, značilne za bolj sproščene, pogosto prijateljske, družinske odnose. Pri bolj formalnih vlogah je razmerje med udeležencema pogosto neenakovredno, pri čemer eden od udeležencev zavzema vlogo z višjo avtoriteto in družbeno močjo, npr. **učitelj v razmerju do učenca**, **ravnateljica v razmerju do učiteljice** ipd. Pri manj formalnih in neformalnih vlogah je razmerje med udeležencem navadno bolj uravnoteženo, enakovredno, odvisno od medsebojne bližine in poznavanja, skupnih preteklih izkušenj, osebnostnih lastnosti ipd.

Slika: Shematična ponazoritev jezikovnih zvrsti

1.1 Knjižni jezik

Knjižni jezik je enoten, za celotni slovenski jezikovni prostor bolj ali manj dogovorjen, usklajen in opisan sistem, ki pa se v rabi **uresničuje z nekaterimi regionalnimi, lokalnimi in individualnimi jezikovnimi značilnostmi** njegovih uporabnikov.

Knjižni jezik navadno uporabljamo, kadar nastopamo v vlogah, ki od nas zaradi svoje formalnosti, izpostavljenosti in vplivnosti zahtevajo **najvišjo stopnjo razumljivosti ter večjo skrb za vsebino in obliko besedila**, npr. [učenka pri pisanju prispevka za šolsko glasilo](#), [starši pri sestavljanju opravičila otrokove odsotnosti od pouka](#), [dijak pri izpolnjevanju vloge za štipendijo](#), [ravnateljica pri sporočanju šolskih pravil](#), [prevajalec pri prevajanju navodil za uporabo električnih aparatov](#), [predsednica države ob nagovoru državljanom](#).

Razlikujemo pisni in govorni knjižni jezik. Pri govornem knjižnem jeziku so mogoče različne uresničitve – od branega govora do prostega govorjenja (z vsemi vmesnimi uresničitvami in kombinacijami).

Slovenski knjižni jezik je opisan (kodificiran) v različnih priročnikih:

- v **slovnici** je predstavljena njegova struktura, npr. glasoslovne lastnosti, pregibanje, tvorba novih besed, skladenjska in besedilna raba;
- v **pravopisnih pravilih** so opisana knjižnojezikovna načela, npr. rabe velike in male začetnice, prevzemanja tujih besed, stave ločil, pisanja skupaj ali narazen;
- v **slovarjih** je knjižni jezik prikazan z vidika posameznih izrazov, npr. besed, besednih zvez, frazemov. Glede na vrsto slovarja se v slovarjih lahko poučimo o pomenski razvejanosti izrazov (v pomenskorazlagalnih slovarjih, slovarju sopomenk), rabi terminov (v terminoloških slovarjih), spremembah besed, njihovih pomenov in rabe v času (v zgodovinskih slovarjih), izrazni podobi jezika in problematičnih mestih (v pravopisnih slovarjih).

S knjižnim jezikom se večinoma podrobneje seznanimo v šoli, učimo pa se ga vse življenje. Knjižni jezik zaradi splošne razumljivosti najširšemu krogu uporabnikov omogoča jasno, natančno in usklajeno sporazumevanje.

Knjižni jezik uporabljamo **na vseh področjih** človekovega življenja. Pri praktičnem, vsakdanjem sporazumevanju in v medijskih besedilih omogoča **splošno razumljivost**, v strokovnih besedilih **jasnost, enotnost in natančnost izražanja**, v uradovnih besedilih **enotnost in ustaljenost**, v umetnostnih besedilih pa se kaže zlasti njegova **izrazna moč**.

Kljub siceršnjemu opisu in predvidljivosti se knjižni jezik tudi spreminja in prilagaja (novim) okoliščinam in potrebam jezikovnih uporabnikov. Zato pravimo, da je ustaljen, a hkrati prožen in odprt za spremembe. Spremembe opisa knjižnega jezika (kodifikacije) se zgodijo, ko spremembe v rabi jezikovne skupnosti postanejo ustaljena praksa.

1.2 Pogovorni jezik

Pogovorni jezik uporabljamo pri sporazumevanju v družbenih vlogah, ki predvidevajo manj formalno, bolj sproščeno rabo jezika, v okoljih in skupinah, kjer naslovnike poznamo ali se jim želimo s sporazumevanjem čim bolj približati ter jih neuradno in čim bolj neposredno nagovoriti, npr. [v telefonskem pogovoru ali klepetu v spletni klepetalnici s prijatelji in znanci](#), [pri vsakdanjem sporazumevanju s sodelavci](#).

Na celotnem slovenskem jezikovnem prostoru je v rabi veliko različic pogovornega jezika. Določene besede, zveze in druge jezikovne prvine pogovornega jezika so prisotne **v manj formalni ali neformalni splošni rabi** ne glede na območje rabe ali starost, družbeni položaj govorca, kar pomeni, da jih uporabljamo vsi. Druge pogovorne prvine pa so značilne le za posamezne **prostorske različice** pogovornega jezika, npr. [pokrajinske pogovorne različice](#), [govorice večjih mestnih središč](#), ali **različice, značilne za posamezne družbene skupine**, npr. [govorica mladostnikov](#), [priseljencev](#), [subkultur](#) ipd.

Pogovorni jezik nas spremlja od malih nog, a ga hkrati **oblikujemo in prilagajamo vse življenje**, saj ga v različnih življenjskih obdobjih in okoljih vedno znova zaznamujejo družbene vloge in dejavnosti, ki jih opravljamo.

Pogovorni jezik se odziva na različne jezikovne in nejezikovne vplive, zato je npr. v njem vedno veliko **prevzetega izrazja**, **neologizmov** (novejših besed) in **slengizmov** (inovativnega izrazja in rab, značilnih za sporazumevanje tesno, v slovenskem jezikovnem prostoru navadno starostno povezanih skupin), za katere imamo v knjižnem jeziku navadno drugačne, že ustaljene različice.

Pri pogovornem jeziku so bolj kot jezikovna neoporečnost in izrazna podoba besedila v ospredju **učinkovitost in praktičnost sporočanja**, **vplivanje** na naslovnika in **vzpostavljanje neposrednega sproščenega odnosa** med tvorcem besedila in njegovim naslovnikom. Zato so za pogovorni jezik značilne poenostavitve, posplošitve in pogosto tudi neusklajene rešitve na vseh jezikovnih ravneh.

Čeprav pogovorni jezik najpogosteje uporabljamo pri vsakdanjem, praktičnem sporazumevanju, se pojavlja tudi v:

- **medijskih besedilih**, npr. [v pogovornih radijskih in televizijskih oddajah](#), kjer se pogovorne prvine uporabljajo zaradi želje po približevanju različnim javnostim in ustvarjanju (navidezne) sproščenosti, kot posebni slogovni element (npr. za doseganje večje opaznosti, osebno barvanje besedila) pa npr. [v kolumnah in komentarjih](#); in v
- **umetnostnih besedilih**, zlasti [v dialogih v dramskih besedilih](#), [filmih](#), kjer poustvarjamo avtentične situacije iz vsakdanjega življenja, stripih ipd.

Pogovornega jezika v zapisanih **strokovnih in uradovnih besedilih** ne uporabljamo, lahko pa značilnosti pogovornega jezika zasledimo pri govorjenem, zlasti neformalnem sporazumevanju strokovnjakov o lastnem delu oz. specializiranih strokovnih temah. Prvine pogovornega jezika so prisotne tudi v strokovno obarvanih okroglih mizah, debatah in razpravah. Tipične prvine govorjenega pogovornega jezika strokovnjakov so t. i. **žargonizmi**, za katere v stroki in knjižnem jeziku praviloma obstaja nevtralen termin.

Pogovorni jezik je pogosteje (prosto) govorjen, v zapisani obliki ga srečujemo predvsem na spletu, npr. [v klepetalnicah](#), [v komentarjih pod novicami](#), in v kratkih sporočilih ([SMS-ih](#)).

Zaradi izrazite spremenljivosti in neenovitosti je slovenski pogovorni jezik raziskan in opisan v manjši meri.

Pri sporazumevanu jezik prilagajamo, zato je pogovorni jezik lahko zelo podoben knjižnemu jeziku (zlasti v osrednjeslovenskem jezikovnem prostoru se zaradi razširjenosti rabe in posledičnega vpliva pogovornega jezika na knjižni jezik razlik jezikovni uporabniki iz tega prostora manj zavedamo) ali pa se zelo približa narečjem (npr. na ravni izbora leksike, pri glasovnem uresničevanju) – pri tem nastaja nešteto vmesnih različic. Knjižni jezik in narečja na pogovorni jezik vplivajo, pogovorni jezik si od obeh zvrsti izposoja, hkrati pa tudi sam vpliva nanju, in sicer na vseh jezikovnih ravneh.

1.3 Narečja

Narečje je zvrst, značilna za določen kraj, območje. Slovenski jezik pozna 7 narečnih skupin, 37 narečij in 11 podnarečij, ki se drobijo na manjše enote.

Narečne skupine so: gorenjska, dolenska, štajerska, panonska, koroška, primorska in rovtarska narečna skupina.

V **gorenjsko narečno skupino** sodita selško in gorenjsko narečje, v **dolenjsko narečno skupino** dolenjsko, kostelsko, južnobelokranjsko in severnobelokranjsko narečje, v **štajersko narečno skupino** posavsko, zgornjesavinjsko, srednjesavinjsko, srednještajersko, kozjansko-bizeljsko, južnopohorsko in kozjansko narečje, v **panonsko narečno skupino** slovenskogoriško, prleško, haloško in prekmursko narečje, v **koroško narečno skupino** ziljsko, rožansko, obirsko, podjunsko, mežiško in severnopohorsko-remšniško narečje, v **primorsko narečno skupino** rezijansko, tersko, obsoško, nadiško, briško, kraško, istrsko, notranjsko in čiško narečje ter v **rovtarsko narečno skupino** tolminsko, cerkljansko, črnovrško, horjulsko, poljansko in škofjeloško narečje.

Narečje se navadno govori, a vse pogosteje tudi zapisuje.

Uporabljamo ga pri **vsakodnevnem sporazumevanju** z ljudmi, ki naše narečje razumejo, navadno na omejenem zemljepisnem območju.

Narečja so popisana v različnih slovničnih razpravah, narečnih slovarjih in narečnih besedilnih zbirkah, prostorska predstavitev njihove besedne raznolikosti po posameznih tematskih področjih nastaja v Slovenskem lingvističnem atlasu (SLA).

Raba narečja ima pogosto izrazito **identifikacijsko (simbolno) vlogo**, saj z njegovo rabo izkazujemo tudi pripadnost (oz. odmik, različnost, drugačnost) skupnosti narečnih govorcev.

Posamezne narečne prvine lahko zaradi v javnosti odmevnih jezikovnih pojavitev (npr. zaradi vplivnih posameznikov oz. njihovih del, poslovne dejavnosti, izdelkov) sčasoma postanejo del

pogovornega, občasno tudi knjižnega jezika, a navadno ostane prepoznavna njihova lokalna umeščenost.

Narečje se uporablja v **govorjenih praktičnosporazumevalnih besedilih**, narečne prvine pa tudi v **medijskih besedilih**, kadar želijo avtorji kar najbolj avtentično prikazati podobo kraja, govorcev, ali se kar najbolj približati naslovniku, npr. v [oglasnih besedilih](#), [zlasti za lokalne izdelke](#). Narečju lahko prisluhnemo tudi v odgovorih, komentarjih poslušalcev v kontaktnih oddajah ali v neposrednih posnetkih odgovorov intervjuvancev s terena. V Benečiji in Porabju imamo časopisa Novi Matajur in Porabje v krajevnih narečjih.

Narečje je pogosto tudi v **umetnostnih besedilih**. Besedilo je lahko v celoti ustvarjeno v narečju, npr. v [poeziji Rozajanski serčni romonenj Silvine Paletti](#), v [avtorskih besedilih Iztoka Mlakarja](#) ali v [besedilih narodnozabavnih ansamblov](#), ali pa so narečne prvine uporabljene le kot slogovno sredstvo, s katerim avtor skuša bralcu kar najbolj približati način življenja in razmišljanje svojih junakov, npr. v [leposlovju Marjana Tomšiča](#).

	NAREČJA	PODNAREČJA
KOROŠKA NAREČNA SKUPINA	zilijsko rožansko obirsko podjunsko mežiško severnopohorsko-remšniško	kranjskogorsko
	NAREČJA	PODNAREČJA
PRIMORSKA NAREČNA SKUPINA	rezijansko tersko nadiško osoško briško kraško notranjsko istrsko čiško	banjško rižansko šavrinsko
	NAREČJA	PODNAREČJA
ROVTARSKA NAREČNA SKUPINA	tolminsko cerkljansko črnovrško horjulsko poljansko škofjeloško	baško
	NAREČJA	PODNAREČJA
GORENJSKA NAREČNA SKUPINA	gorenjsko selško	vzhodnogorenjsko
	NAREČJA	PODNAREČJA
DOLENJSKA NAREČNA SKUPINA	dolenjsko kostelsko južnobelokranjsko severnobelokranjsko	vzhodnodolenjsko
	NAREČJA	PODNAREČJA
ŠTAJERSKA NAREČNA SKUPINA	gornjesavinjsko srednjesavinjsko srednještajersko južnopohorsko kozjaško posavsko kozjansko-bizeljsko	solčavsko zagorsko-trboveljsko sevniško-krško laško
	NAREČJA	
PANONSKA NAREČNA SKUPINA	slovenskogoriško priško haloško prekmursko	

Preglednica: Narečne skupine z narečji in podnarečji

2 Besedilne vrste

Poleg splošnega, vsakdanjega sporazumevanja v življenju delujemo na različnih področjih, npr. v izobraževanju, znanosti, umetnosti, medijih, kulturi, politiki, upravi ipd. Področja našega delovanja se razlikujejo glede na predmetnost, ki je v središču zanimanja (**vsebina**), glede na naloge, ki jih področje primarno opravlja, npr. izobraževati, informirati, predpisovati ipd. (**funkcija**), in glede na način, obliko posredovanja teh vsebin (**besedilna vrsta**).

Z besedilom lahko tako npr. sporočamo dejstva (sporočanska funkcija), izvršujemo dejanja, zlasti uradna (izvršilna funkcija), izpeljujemo logične ugotovitve (spoznavna funkcija), zabavamo in navdušujemo (estetska funkcija). Vzpostavljamo tudi stike in gradimo medosebne odnose, vplivamo drug na drugega ali se zgolj sporazumevamo z drugimi.

Posamezne funkcije se pri sporazumevanju udejanjajo v različnih vrstah besedil, in sicer v:

- strokovnih besedilih na različnih strokovnih področjih dela, v znanosti, npr. [leksikoni](#), [enciklopedije](#), [učbeniki](#), [slovarji](#), [znanstveni članki in razprave](#), [poslovni načrt razvoja podjetja](#);
- umetnostnih besedilih na različnih področjih kulturnega udejstvovanja, in sicer v prozi, npr. [Šnofijeva družina Boštjana Gorenca](#), poeziji, npr. [Črvice pesmi Andreja Rozmana Roze](#), in dramatiki, npr. [lutkovna predstava Mojca Pokrajculja](#), besedila v avdio-vizualni umetnosti, npr. [dialogi v filmu Gremo mi po svoje](#);
- uradovanih besedilih na področju uradovanja, zlasti javne uprave, npr. [različni obrazci](#), [pogodbe](#), [odločbe o plačilu kazni za prehitro vožnjo](#);
- medijskih besedilih na področju različnih medijev, npr. [tedenske novice na šolskem radiu](#), [komentar v Pilu](#), [dnevnoinformativna oddaja na javni TV](#), ter
- praktičnosporazumevalnih besedilih s področja vsakdanjega, splošnega življenja in sporazumevanja, npr. [pogovori](#), [pozdravi](#), [voščila](#), [sporočila na družbenih omrežjih](#), [sporočila kupcem o odpiralnem času](#), [obvestila o dogodkih](#), [vozni red](#).

V besedilu gre za kombinacijo različnih funkcij, od katerih ena navadno prevladuje. Npr. v znanstvenem članku prevladuje spoznavna funkcija, vendar besedilo hkrati sporoča dejstva (sporočanska funkcija).

Določene besedilne vrste se lahko udejanjajo v vseh družbenih zvrsteh, npr. pogovor je lahko v knjižnem, pogovornem jeziku ali narečju, odvisno od okoliščin, druge pa so v večji meri vezane na eno družbeno zvrst, npr. zapisana strokovna besedila so vedno v knjižnem jeziku.

2.1 Praktičnosporazumevalna besedila

Osrednji namen praktičnosporazumevalnih besedil je hitro in učinkovito sporazumevanje, prenos in izmenjava informacij ob vsakodnevnih in prostočasnih dejavnostih, npr. [obvestilo na oglasni deski](#), [objava na družbenem omrežju](#), [nakupovalni seznam](#), [informacija za sodelavca](#) ipd.

Zaradi dinamičnosti interakcije in nujnosti vživljanja tako v vlogo tvorca besedila kot tudi njegovega naslovnika ves čas posegamo po različnih družbenih zvrsteh in slogovnih sredstvih. Zaradi praktičnosti so pogosta krajšanja, tako na besedni kot na skladenjski ravni, npr. [lokalec](#) namesto [lokalni vlak](#), [z ali brez dovoljenja](#) namesto [z dovoljenjem ali brez njega](#) ipd., četudi se pri tem izgubi pomenska natančnost.

2.2 Uradovalna besedila

Uradovalna besedila so značilna za vsa uradna opravila.

V uradovalnih besedilih, kot so npr. [različni obrazci](#), [vloge](#), [pogodbe](#), [zakoni](#), [sodbe](#) ipd., prevladuje izvršilna funkcija, besedila so formalna in pravno zavezujoča. Imajo točno določeno obliko in zaporedje besedilnih delov, npr. pogodba se začne z navedbo pogodbenih strank, sledijo pogodbeni členi, sklenejo jo podpisi strank, značilno izrazje, npr. [poskusno delo](#), [nastop dela](#), [polni/skrajšani delovni čas](#), [plačna tarifa](#), [plačni razred](#), in ustaljene fraze (avtomatizmi), npr. [Na podlagi 11. člena Zakona o delovnih razmerjih \(ZDR–1, UL RS 21/13, 78/13 – popr. In 47/15 – ZZSDT\) in Kolektivne pogodbe \(KP\)](#).

Zaradi zagotavljanja objektivnosti so brez slehernih ekspresivnih sredstev ter zaradi jasnosti, natančnosti in enumnosti v knjižnem jeziku.

2.3 Strokovna besedila

V strokovnih besedilih prevladuje spoznavna funkcija, ki se uresničuje v točno določenem zaporedju besedilnih delov ter načinu navajanja in izpeljevanja trditev s terminologijo, značilno za posamezno področje.

V strokovnih besedilih zaradi jasnosti, natančnosti in enumnosti ni ekspresivnih in drugih slogovnih sredstev.

Zapisana strokovna besedila so zgolj v knjižnem jeziku, strokovnjaki posameznih področij pa v neformalnih pogovorih o strokovnih temah uporabljajo tudi žargonizme.

2.4 Umetnostna besedila

V umetnostnih besedilih prevladuje estetska funkcija. Navadno razlikujemo med dramskimi in proznimi besedili ter poezijo.

Za umetnostna besedila so značilni ekspresivnost, metaforika in vsa druga možna slogovna sredstva, s katerimi avtorji skušajo prikazati svoja razpoloženja, čustva in občutja, svoje videnje in doživljanje sveta.

Umetnostna besedila izkazujejo in izpričujejo pretanjeno poznavanje pomenov različnih besed, poznavanje različnih izraznih sredstev ter nenehno igranje z obliko in vsebino besed ter besedilnih obrazcev.

Umetnostna besedila se uresničujejo v vseh treh jezikovnih zvrsteh. Prevladuje sicer knjižni jezik, a vse več je umetnostnih besedil v pogovornem jeziku ali narečju, pri čemer gre lahko tako za načrtno izbrano (ali celo edino) izrazno sredstvo avtorja kot za slogovno barvanje z zgolj posameznimi izrazi oz. tipičnimi skladenjskimi strukturami ali dialoškimi situacijami.

2.5 Medijska besedila

Medijska besedila se uresničujejo prek različnih medijev: radia, televizije, tiska in digitalnih medijev, in so namenjena različnim javnostim. Razlikujemo lahko med novinarskimi besedili, npr. [novica](#),

reportaža, intervju, ocena, komentar ipd., besedili odnosov z javnostmi, npr. sporočila za javnost o različnih dogodkih, ukrepih, stališčih, dopisi ipd., in oglaševalskimi besedili, npr. predstavitveni oglasi, prodajni oglasi, humanitarni oglasi. Pri medijskih besedilih je navadno ključna informativnost, so pa lahko tudi izobraževalna, zabavna, interpretativna ipd. in imajo veliko vplivajsko moč.

Poleg načina, tj. premišljene izbire izraznih sredstev, značilnih tako za posamezno vrsto medijskih besedil kot za tip besedila, je zelo pomembna kakovost in preverjanje posredovanih informacij.

Medijska besedila so lahko v vseh treh družbenih zvrsteh. Javni vseslovenski mediji, npr. dnevnoinformativne oddaje na javnem radiu ali televiziji, besedila v Delu, Dnevniku, Večeru, na predstavitvenih spletnih straneh različnih ustanov ipd., so načeloma v knjižnem jeziku, v posameznih besedilih, npr. v pogovornih oddajah, izjavah sogovornikov pri oglašanju s terena, včasih pri vodenju radijskega programa, pa premišljeno posegajo po prvinah iz pogovornega jezika in narečij. V nekaterih medijih slovenske skupnosti zunaj meja Slovenije, zlasti v Porabju in Benečiji, prevladuje raba narečja.

Pri tvorjenju medijskih besedil posegamo po vseh možnih razpoložljivih slogovnih sredstvih, zato v njih pogosto najdemo premišljeno uporabljene prvine tako različnih jezikovnih zvrsti kot drugih besedilnih vrst.

Ljubljana 2025

Nataša Gliha Komac in Duša Divjak Race v sodelovanju s Kozmo Ahačičem.

Gre za delno spremenjeno in dopolnjeno različico besedila *Družbene zvrsti in besedilne vrste v slovenskem jeziku* (2021), ki sta ga avtorici pripravili v sodelovanju s Heleno Dobrovoljc, Karmen Kenda Jež, Nino Ledinek, Tino Lengar Verovnik, Tanjo Mirtič in Mojco Žagar Karer.